

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Andrew Matthews
STOP THE BULLYING!

Copyright © 2011 by Julie and Andrew Matthews and Seashell Publishers
Translation Copyright © 2015 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

In cooperation with the Australian Embassy, Belgrade.

Ova knjiga objavljena je uz podršku
Sekretarijata za obrazovanje i dečju zaštitu.

ISBN 978-86-10-01075-6

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ZAUSTAVIMO NASILJE!

Endru Metjuz

Prevela Ana Anastasijević

Beograd, 2015.

MALTRETIRANJE KOD KUĆE

OTAC

STARIJI BRAT

MLAĐI BRAT

ROKI

Sadržaj

1. MALTRETIRANJE DO SMRTI	7	8. NE, MOJE DETE NIJE SILEDŽIJA!	81
2. NASILJE U ŠKOLI	17	9. NEMA NEVINIH POSMATRAČA	91
Zašto deca ne govore roditeljima			
Sajber nasilje			
Kako tinejdžeri razmišljaju		10. USAMLJENOST NAŠIH TINEJDŽERA	103
3. ZLOSTAVLJANJE U KUĆI	37	11. ODGAJANJE DECE	107
4. ZAŠTO SILEDŽIJE MALTRETIRAJU	41	Disciplinovanje: četiri ključa	
Da li je vaše dete siledžija?		12. KO JE GLAVNI?	121
5. DEVOJKE SILEDŽIJE	53	Mozak tinejdžera	
6. SAVETI ZA MALTRETIRANE	57	13. STAVITE DECI DO ZNANJA DA IH VOLITE	131
Nisi ti kriv			
Reci nekome		14. ŠTA MOŽETE DA URADITE?	143
7. KAKO DA SE DOPADNEM SEBI?	69	15. LJUBAZNOST	155
Osećati se dobro			

1. Maltretiranje do smrti

Sajber nasilje: Dina i Ali Halkić pričaju o svom sinu Alemu

Sreda 4. februara 2009. godine bila je kao i svaka druga. Alem je večerao s nama, a posle toga je sa svojim drugom Tanom otišao kod Monike. Veče su proveli učeći njenu mlađu sestru da igra karte.

Alem se vratio kući oko pola jedanaest i pitao Dinu: „Šta ima sutra za ručak?“

Ona mu je odgovorila: „U frižideru je.“

Alem je delovao raspoloženo. Uzeo je kesu čipsa i limenku koka-kole, otišao u svoju sobu i zatvorio vrata.

Bila je skoro ponoć kada smo čuli da i dalje sedi za kompjuterom. Već sam hteo da ustanem i kažem: „Aleme, ugasi sve, moraš sutra u školu“, ali pošto se više ništa nije čulo, Dina i ja smo zaspali.

Probudili smo se oko pola sedam i videli da su vrata njegove sobe otvorena. Alem nije bio unutra. Na njegovom krevetu je stajala poruka. Izgledalo je da je otišao na most Vest Gejt.

Šokirani, ošamućeni i prestravljeni zvali smo sve prijatelje kojih smo mogli da se setimo. Niko ništa nije znao. Potom smo pozvali policiju.

U sedam i petnaest policija je uzvratila poziv. Pitali su da li je Alem imao insulinsku pumpicu kod sebe i koje je boje ona bila. Slutili smo da nešto ozbiljno nije u redu.

U pola osam se policijski auto zaustavio ispred naše kuće, ali su policajci ostali da sede u kolima nekoliko minuta. Videlo se da baš i ne žele da izađu. Stajali smo na ulaznim vratima. Dina me je čvrsto stezala.

Pitao sam policajca je li naš dečak živ.

„Žao mi je, gospodine Halkiću, mrtav je“, odgovorio je.

Alemovo telo pronađeno je u podnožju mosta. Ne mogu da opišem kako sam se tada osećao. Nešto u vama umire.

Alem je bio naše jedino dete – dečak kakav se samo poželeti može. Bio je osetljiv, pametan i neuobičajeno pažljiv. Imao je mnogo prijatelja koje smo

mi dobro poznavali – često su dolazili kod nas da slušaju muziku, jedu ili samo da se opuste.

Alem je voleo „Metaliku“, svoj ajpod, voleo je da svira gitaru i da igra poker. Voleo je uštipke koje mu je mama pravila.

Bili smo vrlo bliski – srećna porodica. Naš se život vrteo oko Alema i njegovih prijatelja – osećali smo da smo mu bili bliski koliko to roditelji mogu da budu.

Nesposobni da poverujemo u ono što se dogodilo i da razumemo ovu tragediju, pitali smo se šta je u njegovom životu bilo toliko loše.

„Pitali smo se šta je u njegovom životu bilo toliko loše.“

Alem u virtuelnom svetu

Alem je voleo da četuje s prijateljima preko kompjutera. Razgovarao bi s desetak, petnaest ljudi u isto vreme i iz njegove sobe su tada do mene dopirali zvučni signali. Ušao bih u sobu i pitao: „Aleme, šta predstavljaju svi ovi mali prozori koji ti iskaču na ekranu?“

A on bi mi objašnjavao: „Sve su to moji prijatelji.“

Nisam shvatao kako uspeva da razgovara sa svima istovremeno, ali on bi samo slegao ramenima i nasmejao se: „Svi to radimo.“

Uvek smo pretpostavljali da je siguran i da ne može da bude povređen zato što je kod kuće, u svojoj sobi, pod istim krovom s nama.

U decembru 2008. godine Alem se posvađao s drugarom koji je tri godine stariji od njega, zbog toga što je ovaj izvredao drugog momka. Ta svađa je eskalirala.

Alem je počeo da dobija preteće poruke i mejlove: *Ti samo pričaš, a ne radiš ništa, čekaj da te dohvatim, strpaću te u bolnicu... Nemoj da se čudiš ako te neko uskoro udari kolima... Zamerio si se pogrešnoj osobi... došlo je vreme za naplatu... Prepoznaćeš moja kola dok ti se budem približavao – bela su i imaju reflektor na krovu... Bilo je i pretnji da će se u sve umešati i dobro poznate lokalne bande.*

Momak je takođe slao mejlove svojim prijateljima, podstičući ih da zajednički maltretiraju Alema: „Smrvićemo tog psa!“

Alem je primio preko trista pretećih SMS poruka i mejlova. Nemilosrdno su ga kinjili. Dina priča: „Čuli smo ga kako kuca po tastaturi, ali nismo shvatali šta on to radi na internetu. Nismo imali pojma da je jadničak pokušavao da spase svoj život!“

Alem nikada ni na koji način nije pokazao da ima probleme, niti nam je dao povoda da pomislimo da bi mogao sebi da oduzme život. Njegov drugar Kejn kasnije je ispričao: „Alem nikada nije želeo da učestvuje u bilo kakvim sukobima. Nikada ničim nije hteo da opterećuje svoje prijatelje. U njemu nije bilo ni trunke pokvarenosti.“

Budućnost koju Alem nije dočekao

Tokom božićnog raspusta 2008. godine, Alem je nekoliko nedelja išao sa mnom na posao. Radim u međunarodnoj firmi za transport i špediciju, a njegov posao bio je da pakuje i razvrstava pakete. Kada je škola ponovo počela, on je zakačio bar-kod iz moje firme na vrata svoje sobe. „Tata, ovo me svakodnevno podseća zašto moram da završim školu“, objasnio mi je cerekajući se.

Dina i ja smo bili ponosni. Prijavio se na koledž. Izabrao sam mu kola. Želeo je da bude glavni kuvar i da putuje po svetu na luksuznim brodovima.

Bili smo veoma uzbuđeni kada se Alem rodio. Držite to malo biće i ne pada vam na pamet da ćete sedamnaest godina kasnije držati to isto dete u rukama, a da će svaka kost u njegovom telu biti polomljena. Ne možete ni da zamislite da ćete sedamnaest godina kasnije držati njegovo beživotno telo, da ćete sahraniti svog voljenog sina u takvim okolnostima i da ga nikada više nećete videti.

Osamsto ljudi prisustvovalo je njegovoj sahrani.

Prokletstvo samoubistva

Prošle su tri godine od kako smo izgubili svog dečaka zbog maltretiranja preko interneta. Svaka sekunda je mučna. Srce mi je slomljeno i svaki otkucaj mi nanosi bol. Svakoga dana se nadam da se sutra neću probuditi. Vikendi su najgori.

Kada u parku ili tržnom centru vidim četvorogodišnjaka s roditeljima, pomislim na Alema kada je bio u tom uzrastu. Srećan sam zbog ovih roditelja, zbog toga što oni imaju dete. Zastanem da ga posmatram dok se igra, a roditelji me verovatno gledaju pitajući se zašto tako blenem.

Kada vidim tinejdžera – pomislim na Alema. Alem je imao druga koji se oblačio i šišao kao on. Često je dolazio kod nas, čak i posle Alemove smrti.

„Ne pada vam na pamet da ćete sedamnaest godina kasnije držati to isto dete u rukama, a da će svaka kost u njegovom telu biti polomljena.“

„Srce mi je slomljeno, i svaki otkucaj mi nanosi bol.“

Bio je stvarno divan, ali meni se srce kidalo čim bih ga video. Ko nije izgubio dete, ne može to da razume.

Sagnem se da zavežem pertle i setim se kako sam mu ih vezivao kad je bio mali. Sve me podseća na njega.

Svaki čovek ima svoj miris. I vaše dete ima miris – Alemova soba je mirisala na njega. Kada smo ga izgubili, Dina i ja smo često sedeli u toj sobi samo da bismo udisali taj miris. Osećao se otprilike šest meseci i za to vreme nam je pružao utehu. U takvim trenucima hvatate se za bilo šta.

Kada izgubite dete, radite i stvari koje nemaju smisla – zato što vaš život više nema smisla. Dina i dalje svakog dana sprema večeru za sina, pere njegov veš jedanput nedeljno, a ja nosim njegove sitnice u aktentašni, zajedno s izveštajem s autopsije. Alemov život je u mojoj torbi.

Posećujemo njegov grob tri-četiri puta nedeljno. Da li nam je lakše kada smo tamo? Jeste. Nije. Ne znam.

Stalno sebi postavljamo ista pitanja:

„Šta bi bilo da smo pažljivije gledali šta radi na kompjuteru?“

„A da smo se probudili na vreme?“

„Zašto nismo postavljali više pitanja?“

Osuđeni smo na doživotno preispitivanje.

Mrzim lažove i ljude koji se pretvaraju, ali i sam se pretvaram svakoga dana. Stalno lažem. Odem u samoposlugu i prijatelji me pitaju kako sam.

„Dobro sam“, kažem.

Na poslu me pitaju: „Kako ti ide?“

Odgovaram: „Dobro.“

A lažem.

Razgovarajte sa svojom decom o smrti i samoubistvu

Nikada nismo razgovarali s Alemom o smrti i samoubistvu.

Da je samo znao koliko ćemo patiti, da je mogao da pretpostavi koliko će njegova majka suza da prolije, nikada ne bi uradio to što je uradio.

Da je samo znao koliko će njegovi prijatelji biti uplašeni, nikada sebi ne bi oduzeo život. Ali kako je mogao da zna kakvu će pustoš ostaviti za sobom? Kako to tinejdžer može da razume? Kada šezdesetpetogodišnjak sazna da boluje od neizlečive bolesti i reši da prekrati sebi muke, on zna šta radi. Ali ne i tinejdžer, ne i Alem.

Imam prijatelje čija su deca takođe izvršila samoubistvo. Poput mene, nikada sa svojim tinejdžerima nisu razgovarali o smrti. Za razliku od mene, oni danas ne pominju svoju decu. Nikada ne govore o samoubistvu.

U agoniji smo kada govorimo o tome, ali moramo to da radimo zbog drugih mladih ljudi.

Bio sam strašno naivan, mislio sam da maltretiraju samo debele i žgoljave tinejdžere koji nisu popularni i da se samoubistva dešavaju samo u disfunkcionalnim porodicama. Sada znam da nije tako.

Imamo svetlo na tremu. Kada bi Alem uveče izlazio, ostavljali smo ga upaljenog – kao i drugi roditelji. Ugasio bi ga kada bi došao i mi bismo pomislili: „Alem je kod kuće, na sigurnom.“

Alemovo svetlo gori već tri godine. Sine, za tebe će uvek goreti.

Mit

Postoji mit o tome da su zlostavljani tinejdžeri vezane vreće. Isti mit kaže da su te žrtve depresivci i usamljenici.

Alem Halkić je bio srećan i uravnotežen kao što bi svaki sedamnaestogodišnjak trebalo da bude. Bio je voljen kao što bi svaki sedamnaestogodišnjak trebalo da bude. Ali nijedan sedamnaestogodišnjak nije spreman da se nosi s neprestanim nemilosrdnim pretnjama koje ugrožavaju njegov život i bezbednost. Ako je Alem – srećan, uravnotežen, zabavan i popularan dečak – bio ranjiv, svako dete je ranjivo.

Prva osuda sajber nasilja u Australiji

Policija Viktorije krivično je gonila počinioca ovog zločina. On je priznao krivicu i osuđen je. To je bio prvi slučaj osude sajber nasilja u Australiji.

Širom sveta zakon se obračunava s nasilnicima. Roditelji i nastavnici ne bi više smeli da se odnose prema maltretiranju kao prema zadirkivanju koje je među decom normalno. Kada neko dete strada, niko više ne misli da je to šala koja se otrgla kontroli. Siledžije se osuđuju i šalju u zatvor.

Alem je jedan od mnogih koje je maltretiranje gurnulo preko ivice. Upravo sada neki mladi u Čikagu, Oslu, Tokiju i Mančesteru – i u hiljadama drugih gradova – pokušavaju da se ubiju ili to planiraju.

U zapadnim zemljama nam najviše samoubistvo odnosi mladež – više tinejdžera se ubije, nego što ih umre od posledica konzumiranja droga ili u saobraćajnim nesrećama. Govorimo deci da izbegavaju drogu i da voze

pažljivo. Pričamo s njima o hrani, modi i fudbalu, ali ko s njima priča o samoubistvu? To je još uvek tabu tema: „To se ne dešava u našoj kući!“

Moramo svojoj deci da prenesemo važnu poruku: „Maltretiranje ne traje večno, ali kada se ubiješ, mrtav si zauvek.“

Borba Halkićevih da povrate Alemovo dostojanstvo

Sud je siledžiju proglasio krivim, ali to nije bilo dovoljno Dini i Aliju Halkiću. Ali priča: „Ljudi pretpostavljaju da su oni koji izvrše samoubistvo, patili od depresije. Alem nije bio depresivan.“ Dina i Ali hteli su to i da dokažu.

Obratili su se advokatici Džuliji Skembri iz firme „Skembri i partneri“ i uz njenu pomoć ovaj slučaj je stigao do Tribunala za pomoć žrtvama zločina. Posle godinu dana Tribunal je dokazao da je Alemovo samoubistvo bilo direktno povezano s maltretiranjem na internetu. Ova odluka bila je kamen temeljac, prva takve vrste u Australiji. Dokazali su da maltretiranje preko interneta može da ubije.

Džulija Skembri, specijalistkinja u oblasti žrtava kriminala, kaže: „Bila sam primorana da napravim izuzetak u slučaju porodice Halkić i povratim Alemovo dostojanstvo time što će biti zvanično priznato da je njegova smrt direktna posledica zlostavljanja preko interneta.“

Ali je poslao pismo sudiji Tribunala: „Vaša odluka... povratila je Alemovo dostojanstvo i čast. Vratili ste ponos mojoj supruzi Dini, potvrdili da nije bila loša majka i da je dobro odgajila našeg sina. Dali ste nam razlog da nastavimo da živimo jer sada verujemo da stvari mogu da se promene. Vodili smo ogorčenu borbu zato što je važno da društvo bude svesno opasnosti i da se ozbiljno pozabavi maltretiranjem preko interneta. Ono što ste učinili za Alema, pomoći će mnogoj drugoj deci.“

Kampanja Halkićevih

Uprkos svakodnevnom bolu, Dina i Ali neprestano rade na podizanju opšte svesti o zlostavljanju na internetu i samoubistvima mladih. Stalno pričaju o tome u školama, sportskim klubovima i na televiziji. Pokušavaju da utiču i na Vladu, da učini više – a kada državna uprava neće da sluša, oni lobiraju kod lokalne.

Njih dvoje su saradivali s lokalnim novinama u kampanji „Ne povređuj“, gde su tinejdžeri obećavali da će se suprotstaviti sajber nasilju.

Ali kaže: „Ne možemo da promenimo svet, ali možemo da sredimo svoje dvorište. Na nama je da brinemo o drugima i napravimo sigurnije okruženje za svoju decu.“

OBEĆANJE

Neću se pridružiti siledžijama, smejati maltretiranom ili nemo posmatrati sajber maltretiranje.

Neću stajati po strani ne čineći ništa.

Reći ću nastavniku, roditelju, nekom odraslom ili prijatelju kome verujem, ako postanem svestan maltretiranja.

Neću reagovati ni na jednu nasilnu poruku ili sliku i sačuvaću dokaze.

Ali i Dina okupili su tri stotine ljudi na mostu Vest Gejt u Melburnu, s koga su Alem i stotine drugih skočili u smrt. Vodili su kampanju da se na mostu postavi ograda. Pokušavali su da utiču na Vladu koja je pet godina odgovarala: „Preteško, preskupo, nije vredno truda.“ Pisali su novinama, govorili na svim radio-stanicama i razgovarali sa svim političarima koji su hteli da ih saslušaju. Na kraju je, ipak, postavljena ograda vredna preko deset miliona dolara. Kakav je bio rezultat? U prvoj godini broj samoubistava se smanjio za 85%, tokom 2009. bilo je trideset sedam, a 2010. godine četiri samoubistva. U 2011. godini? Nijedno.

Ali kaže: „Potrošio sam sav novac koji sam imao i koji nisam imao na ovu kampanju. Prekasno je da spasem svog sina, ali možemo da spasemo drugu decu.“

„Nadamo se da svojim izlaskom u javnost ohrabrujemo ljude da otvoreno govore o samoubistvu. Ako majke, očevi i tinejdžeri budu mogli o

tome otvoreno da razgovaraju, druge porodice neće morati da prolaze kroz ono kroz šta smo prošli Dina i ja. Samoubistvo može da se spreči.“

Alemovi prijatelji postavili su na Jutjub video sastavljen od fotografija i snimili ovu pesmu:

*Ceo život mi je u trenu proleteo pred očima
Svi ljudi koje sam voleo
Video sam način na koji mogu da umrem jednog dana
Ništa ne mogu da uradim da ovo promenim
Ništa ne mogu da kažem
Kunem se da ću iskoristiti svaki dan najbolje što mogu
I moj život si napustio zauvek – izgubio sam te
I od mog života si odustao, ostavio si trag od suza i slomljenih srca
Kako si samo mogao sve da odbaciš?*

Alem je bio normalno dete, srećan i energičan tinejdžer koga je porodica volela i podržavala. Imao je mnogo prijatelja i sve ono zbog čega je vredelo živeti. Nikome nije pokazivao da ga nešto muči niti ispričao o maltretiranju na internetu.

Tri godine posle njegove smrti, neki Alemovi prijatelji ispisali su ove poruke:

Aleme, ne prođe ni dan da ne pomislimo na tebe. Ostavio si lepe uspomene za sobom. Brate, bio si tu u teškim trenucima i nikada nas nisi osuđivao. Uvek se seti da su te drugi mnogo voleli. **Danijel i Kejn Hefernan**

Ne prođe nijedan dan da ne pomislim na tebe. Čini mi se kao da smo se juče zajedno smejali. Volim te i nedostaješ mi, brate. **Rob Ngujen**

Brate, stvarno mi nedostaješ i ne prođe dan da ne pomislim na tebe. Zaista bih voleo da si pričao sa mnom one noći kada si tragično preminuo. **Tan Bui**

Dok smo zajedno odrastali, ti si uvek isprobavao nove stvari i činio naše dane interesantnijim. Dobro smo se zabavljali. Ti si drug kakvog bi svako želeo i zato te svi toliko volimo. Nedostajaćeš mi do kraja života, Aleme. Počivaj u miru. **Erik Čau**

Aleme Halkiću, večno ću te voleti. Ne prođe ni dan da me srce ne zaboli zbog toga što nisi pored nas. Moje srce i dalje ume da se smeje samo zato što se seća kako smo se smejali zajedno. **Sara E. Dauti**

Svakoga dana mislim na tebe. Nedostaju mi tvoj smeh i osmeh, energija koju si širio, ali mi najviše nedostaješ ti. Uvek ćeš biti u mom srcu. **Megan Porteli**

Nema reči dovoljno lepih da te opišu. Nema reči dovoljno strastvenih da opišu koliko te volimo i koliko nam nedostaješ. Aleme Halkiću, ti si najsjajnjia zvezda na nebu. **Sara Darmanin**

Aleme Halkiću, uvek ću biti zahvalna što sam te poznavala. Neću zaboraviti zajedničke trenutke – zaključani su u mom srcu i živeće kao što i tvoj duh živi s tvojim roditeljima, porodicom i prijateljima. Nikad nećeš biti zaboravljen. Zauvek mlad, zauvek voljen – zauvek ćeš nam nedostajati. **Selin Krajton**

2. Nasilje u školi

Ja sam onaj koji sedi pored tebe na času.

Ja sam onaj koji ima višak kilograma.

Ja sam onaj kome se svi smeju zato što je nizak.

Ja sam onaj koga maltretiraju zato što voli kompjutere.

Ja sam onaj koji priča drugačijim akcentom.

Ja sam onaj koji se ne snalazi bogzna kako u teretani.

Ja sam onaj koga uvek okrive za sve.

Ja sam onaj koji se plaši kada se autobusom vraća kući.

Ja sam onaj koji se sapliće kad brzo hoda.

Ipak, ja sam dovoljno hrabar da ustanem ujutru i da to radim svakog dana.

Najdžel Pots

„Šta nije u redu sa mnom?“

Metjuova priča: Ja sam razveden, čovek u petoj deceniji života i bio sam neprekidno zlostavljan tri godine, od šestog do osmog razreda osnovne škole. Bio sam prestravljen časovima fizičkog, koje smo imali tri puta nedeljno. Zimi sam spavao otkrivenih nogu ne bih li se razboleo. Stavljao sam toplomer pod vrelu vodu. Kod kuće bih u kupatilu četkom za pranje toaleta razmazivao svoju stolicu i onda ubeđivao mamu da ne mogu da idem u školu pošto imam proliv.

Bio sam na različitim terapijama, lečio se – a i dalje se lečim – od depresije, opsesivno-kompulzivnog poremećaja, socijalne anksioznosti i posttraumatskog stresa. Ponekad mi se činilo da je smrt jedini odgovor. Opsedala me je misao: „Silovali su me kao dete i niko mi nije došao na sahranu“, što je značilo da su me ubili, a niko se zbog toga nije potresao. Najviše me je brinulo sledeće: „ŠTA NIJE U REDU SA MNOM?“ i „ZAŠTO SE NE DOPADAM LJUDIMA?“

„Prošlo je trideset godina od kada smo se odselili, ali siledžija i dalje upravlja mojim životom.“

Danas pijem četiri leka za depresiju i anksioznost. Iako to neće da priznaju, doktori traže da budem na sedativima da se ne bih ubio jer bi oni onda ispali loši. Nijedan psihijatar ni psiholog nije se bavio time što sam bio zlostavljan u detinjstvu, zato što im je lakše da kažu kako je u pitanju depresija, da mi prepisu lek i isprate me iz ordinacije. Planiram da odem na grupnu terapiju ili da se pridružim nekoj grupi za podršku ljudima koji su u sličnoj situaciji kao ja.

Roditelji i nastavnici ponekad okarakterišu zlostavljanje kao nešto normalno, kao bezazlenu dečju šalu. To nije ono što je Metju doživeo.

„Znamo šta se dešava u našoj školi“

Dva kanadska istraživača, Krejg i Pepler, rešila su 2000. godine da utvrde koliko nastavnici zaista znaju o nasilju u školama u kojima rade. Postavili su skrivene mikrofone i kamere u učionicama i dvorištima škola. Šta su otkrili?

„Naše istraživanje pokazuje da se nastavnici umešaju u 14% slučajeva u učionicama i samo u 4% onih koji se dešavaju napulju.“¹

Potvrdili su ono što i sami znate – nema dovoljno nastavnika koji bi mogli da kontrolišu sve što se dešava. Ovo može da objasni i sledeća anketa: kada smo pitali da li nastavnici skoro uvek intervenišu da bi sprečili maltretiranje, 71% nastavnika je odgovorilo „da“, dok je samo 25% učenika to potvrdilo.

Kada je dete zlostavljano

Zlostavljana deca će najčešće:

- bežati iz škole;
- patiti od poremećaja u ishrani;
- biti bolešljiva;
- biti depresivna;
- postati vandali i lopovi;

- uživati drogu i alkohol;
- biti loši đaci.

Maltretirana deca su toliko rastrojena, toliko opsednuta potrebom da izbegnu dalje zlostavljanje, toliko obuzeta smišljanjem izgovora da bi izbegla odlazak u školu – pa kako bi uopšte i mogla da budu dobri đaci?

Reći najviše bole. Jedan osamdesetčetvorogodišnjak je poslao pismo dobrotvornoj ustanovi za pomoć žrtvama nasilja u Engleskoj. „Sećam se svega što su mi drugovi govorili. Njihovo podsmevanje mi je celog života odzvanjalo u ušima.“ Okrutni komentari pamte se mnogo duže nego bol koji osećate kada vas neko prebije.

Neka zlostavljana deca žele da se osvete. Istraživanje u američkim školama, koje je obuhvatilo trideset sedam incidenata s pucnjavom (i četrdeset jednog napadača) između 1974. i 2000. godine, pokazalo je da su u 71% slučajeva „napadači već bili zlostavljani, proganjani ili pretučeni“.²

- Čarls Endru Vilijams je pohađao prvi razred srednje škole u Santiju u Kaliforniji. Njegovi drugovi su mu se smejali zbog velikih ušiju i krhke građe. Njegov stariji brat Majkl se seća: „Imao je velike uši i bio je zaista mršav. Ljudi su voleli da ga kinje. Tako je uvek bilo. Zvali su ga anoreksični Endi.“ Njegov drug Nil O’Grejdi kaže: „Uvek su ga kinjili: mršav si, mali si. Ljudi su mislili da je glup.“

Jednog dana Endiju je pukao film. Odneo je pušku u školu, ubio dvoje i ranio još trinaestoro ljudi.

- Erik Haris i Dilan Klebold bili su nemilosrdno maltretirani i izopšteni iz društva u srednjoj školi u Litltonu u Koloradu. U jednom incidentu drug iz razreda ih je lažno optužio da su donosili marihuanu u školu, zahtevajući da se pretraže kuće u kojima žive. Jedan očevidac se seća drugog slučaja kad su bili maltretirani. „Opkolili su ih u menzi i počeli da istiskuju kečap iz tuba na njih, nazivajući ih pederima. Iako su nastavnici bili prisutni, njih dvojica nisu uspela da se odbrane. Išli su po školi umazani čitav dan i takvi otišli kući.“

Haris i Klebold su 1999. godine masakrirali dvanaest učenika i nastavnika automatskim oružjem i bombama napravljenim kod kuće. Ranjeno je dvadeset četvoro ljudi. U oproštajnoj poruci Erik je napisao da je došlo vreme za „naplatu“.

Dobro je zaključio jedan od učenika koji je preživeo ovu strahotu u školskoj biblioteci: „ŽELELI SU DA OSETIMO NJIHOV BOL.“

Ne želim da umrem, ali to je jedini način da okončam bol.

Samoubistvo

Mogli bismo ovde da navedemo hiljadu primera pametne, lepe dece koja su zlostavljana do samoubistva – od petnaestogodišnjeg Džefrija Džonstona iz Floride u SAD, četrnaestogodišnje Šanel Rej iz Džilonga u Australiji, osmogodišnje Mari Bentam iz Mančestera u Velikoj Britaniji, do dvanaestogodišnje Akiko Uemure iz Honšua u Japanu itd.

Mogli bismo da se zapitamo: „Šta to može da bude gore od smrti? Zašto bi se dete ubilo da bi izbeglo prebijanje? To nema nikakvog smisla.“

No, u pitanju je neprestano vređanje, ponižavanje i prebijanje, pri čemu nikada ne znate šta će se sledeće dogoditi. Ta deca se stide, ponižena su i sramota ih je. Posle nekoliko neprospavanih meseci, usamljeni tinejdžer, ne videći izlaz, ponekad popusti: „Ne mogu ovo više da podnesem. Sve je bolje od ovoga, čak i smrt.“ U skoro svim porukama onih koji su se ubili ili to pokušali, piše isto: „Ne želim da umrem, ali nema drugog načina da okončam bol.“

To nema mnogo veze s logikom. Kada ratni zarobljenici postaju zbunjeni i počnu da lude zbog pretnji i nedostatka sna, šta možemo da očekujemo od deteta?

Ukratko

Naravno da zlostavljano dete ne razmišlja ispravno!

